

POSTANOWIENIE

Konin, dnia 02 listopada 2018 r.

Sąd Rejonowy w Koninie Wydział III Rodzinny i Nieletnich w następującym składzie:

Przewodniczący : Sędzia Adam Michalak

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku S S

przy udziale A A

o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu

postanawia:

1. Przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu następujące pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej:

„Czy brak uprawnienia sądu – w przepisach normujących tzw. postępowanie klauzulowe (artykuły od 776 do 795 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1360 ze zm.; dalej jako „k.p.c.”) – rozpoznającego wniosek wierzyciela o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu ustalającemu alimenty na rzecz małoletniego dziecka od jego rodzica, do badania rzeczywistego istnienia przesłanki faktycznej jaką jest „samotne wychowywanie dziecka” przez osobę wnioskującą o nadanie takiej klauzuli wykonalności, i która zarazem, zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1851 ze zm.) stanowi dalszą, normatywną przesłankę do wypłaty świadczenia wychowawczego na dziecko – jest zgodny z art. 2 i art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim brak takiego uprawnienia sądu może doprowadzać do kreowania fikcyjnych tytułów wykonawczych, opartych na fikcyjnych stanach faktycznych, a następnie do

wypłaty świadczeń wychowawczych z naruszeniem zasad konstytucyjnych, tj. zasady ochrony interesów majątkowych Skarbu Państwa, zasady praworządności i sprawiedliwości społecznej, zasady rzetelności w działaniach instytucji publicznych, zasady pomocniczości oraz zasady szczególnej pomocy Państwa wobec rodzin niepełnych.”

ewentualnie, jeżeli Trybunał Konstytucyjny nie stwierdzi niekonstytucyjności w powołanym wyżej zakresie:

„Czy przepis art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. jest zgodny z **Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej**, tj. z jej art. 2 i art. 71 ust. 1 i wynikającymi z tychże zasadami konstytucyjnymi (ochrony interesów majątkowych Skarbu Państwa, praworządności i sprawiedliwości społecznej, rzetelności w działaniach instytucji publicznych, pomocniczości i zasady szczególnej pomocy Państwa wobec rodzin niepełnych) w zakresie, w jakim zezwala na ustalenie w takim akcie notarialnym i tytule egzekucyjnym obowiązku alimentacyjnego względem małoletniego dziecka przez jego rodzica.”

2. Zawiesić postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹ kpc.

Adam Michalak

Uzasadnienie:

Na podstawie wniosku przedstawicielki ustawowej małoletniego wierzyciela alimentacyjnego o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu ustalającemu alimenty od ojca dziecka, Sąd powziął wątpliwości co do zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej i wywodzonymi z niej zasadami konstytucyjnymi, polskiego systemu prawnego w zakresie wyrażonym w sentencji postanowienia.

Z treści aktu notarialnego wynika, co zgodnie przyznają rodzice małoletniego wierzyciela, iż oboje zamieszkują pod tym samym adresem. Akt notarialny nie wyjaśnia jednak w żaden sposób Sądowi, czy rodzice dziecka prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, czy matka dziecka jest osobą samotnie wychowującą dziecko, a w

konsekwencji, czy świadczenie alimentacyjne matki dziecka rzeczywiście koncentruje się na jej „osobistych staraniach” o utrzymanie i wychowywanie dziecka, co zgodnie z istotą normatywną obowiązku alimentacyjnego wyrażoną w art. 135 § 2 k.r.o. stanowi podstawę do ustalenia alimentów od drugiego rodzica w formie zobowiązania go do pokrywania w całości lub części kosztów utrzymania i wychowania dziecka w postaci pieniężnych świadczeń płatnych okresowo. O ile sąd ma możliwość ustalania w drodze zwykłego procesu alimentacyjnego, na podstawie możliwych do wykorzystania w nim środków dowodowych, na ile wzajemne stosunki rodziców dziecka, ich sytuacja życiowa, gospodarcza i mieszkaniowa pozwalają wnioskować, iż jedno z nich bardziej koncentruje się na osobistych staraniach w utrzymanie i wychowanie dziecka, i na ile udział drugiego rodzica w alimentowaniu potrzeb dziecka określić należy w sposób kwotowy i pieniężny, o tyle takich możliwości dowodowych sąd jest całkowicie pozbawiony w sytuacji, gdy orzeka wyłącznie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności na akt notarialny ustalający alimenty na małoletnie dziecko. Trudno jest znaleźć aksjologiczne uzasadnienie dla analizowanego przypadku, który przecież w skutkach prowadzi do powstania tytułu wykonawczego o tej samej mocy prawnej co wyrok sądowy, czy ugoda sądowa. Sąd ma kompetencje do przeciwdziałania tworzeniu fikcyjnych tytułów wykonawczych w zwykłym trybie rozpoznawczym, podczas gdy rola tego samego organu władzy państwowej w postępowaniu klauzulowym jest mocno limitowana. Orzecznictwo Sądu Najwyższego wręcz zobowiązuje sądy do prowadzenia postępowania dowodowego z urzędu o ile stwierdzi się podejrzenie prowadzenia tzw. fikcyjnego procesu cywilnego, gdzie strony zmierzają do obejścia prawa, czemu sąd winien przeciwdziałać (por. uzasadnienie uchwały z dnia 19 maja 2000 r., sygn. III CZP 4/00, OSNC 2000/11/195). Tymczasem ograniczona jest kognicja sądu w postępowaniu klauzulowym, która sprowadza się wyłącznie do badania, czy przedłożony dokument spełnia przewidziane w przepisach ustawowych formalne kryteria stawiane tytułom egzekucyjnym oraz, czy spełnione są materialne kryteria treści tytułu egzekucyjnego, które pozwalają uznać go za tytuł na tyle precyzyjny, że możliwym będzie jego przyszłe egzekucyjne wykonanie bez żadnych wątpliwości organu egzekucyjnego, który już nie ocenia merytorycznej zasadności egzekwowanego świadczenia (art. 804 k.p.c.). Sąd „klauzulowy” nie może zwłaszcza dokonywać oceny istnienia i zasadności roszczenia

wierzyciela ani obowiązku dłużnika stwierdzonych w tytule egzekucyjnym (P. Telenga, Komentarz do art. 782 k.p.c., wyd. Lex). Takie zróżnicowanie roli sądów nie spełnia standardów zasady demokratycznego państwa prawnego wynikającej z art. 2 Konstytucji i powinności zapewnienia w działaniu instytucji publicznych „rzetelności”, co wynika z jej preambuły. Polski system prawny w analizowanym tu zakresie wydaje się być co najmniej niespójny.

Znamiennym jest to, że nie przyznanie sądowi w postępowaniu klauzulowym legitymacji do badania rzeczywistych stosunków osobistych i majątkowych między rodzicami dziecka, może prowadzić do kreowania fikcyjnych tytułów wykonawczych z dalej idącymi konsekwencjami, także finansowymi. Otóż w art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci postanowiono, iż:

Świadczenie wychowawcze na dane dziecko nie przysługuje, jeżeli osobie samotnie wychowującej dziecko nie zostało ustalone, na rzecz tego dziecka od jego rodzica, świadczenie alimentacyjne na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, chyba że:

- 1) drugie z rodziców dziecka nie żyje;
- 2) ojciec dziecka jest nieznany;
- 3) powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone;
- 4) sąd zobowiązał jedno z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka i nie zobowiązał drugiego z rodziców do świadczenia alimentacyjnego na rzecz tego dziecka;
- 5) dziecko, zgodnie z orzeczeniem sądu, jest pod opieką naprzemienną obojga rodziców sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach.

Intencją zmian ustawodawczych, które wprowadziły do ustawy cyt. art. 8 ust. 2 było zapobieganie nadużyciom ze strony rodziców dziecka faktycznie pozostających w związkach nieformalnych niezgodnych ze stanem faktycznym oświadczeń, że są osobami samotnie wychowującymi dziecko (uzasadnienie projektu ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin). Miał temu służyć wymóg uprzedniego ustalenia – w stosownym tytule wykonawczym – alimentów od rodzica, który nie podejmuje się samotnego wychowywania dziecka. W

uzasadnieniu projektu zmian wskazano również: (cyt.) „*Proponowana zmiana jest ponadto zgodna z konstytucyjną zasadą pomocniczości państwa, zgodnie z którą państwo wspiera rodziny z dziećmi, jednak w pierwszej kolejności obowiązek zaspokojenia potrzeb dziecka spoczywa na jego rodzicach.*”.

Wprowadzenie zmian do ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, bez jednoczesnego zapewnienia sądowi środków kontroli rzeczywistej podstawy tytułów egzekucyjnych w postaci aktów notarialnych, których treść strony mogą kształtować w sposób zupełnie dowolny, nie tylko nie usuwa problemu ewentualnych nadużyć i wymuszeń płatności świadczeń wychowawczych, ale prowadzić może do jeszcze większej patologizacji życia społecznego, ze szkodą dla stabilności i płynności finansowej Skarbu Państwa. Można z dużym prawdopodobieństwem zakładać, że przy braku sądowych mechanizmów kontroli, osoby faktycznie pozostające w konkubinacie i wspólnie wychowujące dzieci, bez żadnych konsekwencji mogą oświadczać w treści aktu notarialnego okoliczności przeciwne faktom, a poddanie się egzekucji świadczenia alimentacyjnego może wręcz zachęcać tego z rodziców, aby nie podejmował w formie ewidencjonowanej jakiegokolwiek zatrudnienia i trwał w sytuacji wymuszania wypłaty takich świadczeń na własne dziecko. Zamierzone nie podejmowanie zatrudnienia lub podejmowanie zajęć zarobkowych „na czarno” przez tego rodzica, który poddał się egzekucji alimentów w akcie notarialnym na własne dziecko, a prowadzi wspólne z matką dziecka gospodarstwo rodzinne w formie typowego konkubinatu, powoduje także generowanie coraz większego długu publicznego w funduszu alimentacyjnym, liczącego już teraz miliardy złotych.

Powyższe więc i obowiązujące uregulowania prawne w sposób niekompletny realizują konstytucyjną zasadę pomocniczości i szczególnej ochrony rodzin niepełnych, która wynika z art. 71 ust. 1 Konstytucji. Kategoria „rodziny niepełnej” w rozumieniu Konstytucji, która predestynuje do objęcia jej szczególną pomocą ze strony władz publicznych, nie może być rodziną „fikcyjnie niepełną”, w której konkubinaty rodziców stanowi jej istotę, ukrywaną pod treścią pozornych dokumentów, nie podlegających państwowej kontroli, zwłaszcza wykonywanej przez sądy powszechne, które stać mają na straży praworządności w Polsce.

Wobec powyższego Sąd stawia pytanie Trybunałowi Konstytucyjnego wskazując zarazem, iż obowiązywanie regulacji o niepełnym charakterze daje podstawy do zakwestionowania zakresu takiej regulacji (uzasadnienie postanowienia TK z dnia 17 czerwca 2011 r., Ts 107/09, a także postanowienie TK z 14 lipca 2009 r., SK 2/08, OTK ZU nr 7/A/2009, poz. 117 i wyrok TK z 6 maja 1998 r., K 37/97, OTK ZU nr 3/1998, poz. 33 i powołane tam orzeczenia). Dlatego w postanowieniu z dnia 3 października 2001 r. Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił, że stwierdzając niekonstytucyjność przepisu w oparciu o jeden z wzorców kontroli, dokonuje on jego eliminacji z porządku prawnego, bądź też wskazuje brak unormowania, bez którego, ze względu na naturę objętej aktem regulacji, powstaje stan budzący wątpliwości natury konstytucyjnej (vide: sygn. SK 3/01, OTK 2001/7/218).

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał - m.in. w sprawach o sygn. K. 19/99 (z 13 lutego 2001 r., OTK ZU nr 2/2001, poz. 30) i K 4/04 - że jedną z ważnych funkcji demokratycznego państwa prawa jest skuteczne zwalczanie tych negatywnych zjawisk, które w skrajnym nasileniu mogą godzić w samo istnienie tego państwa. Dlatego ustawodawca ma nie tylko prawo, ale także obowiązek zwalczania negatywnych zjawisk przez nadawanie organom kontroli takich uprawnień, które pozostając w zgodzie z zasadami Konstytucji, będą miały bezpośredni wpływ na zwiększenie sprawności działań kontrolnych.

Bez uposażenia sądów w stosowną kompetencję do badania rzeczywistej podstawy faktycznej tytułów egzekucyjnych w postaci aktów notarialnych ustalających alimenty na rzecz małoletnich dzieci, nie jest możliwe zapobieganie negatywnym zjawiskom społecznym i finansowym szkodliwych dla demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, jakim jest Rzeczpospolita Polska.

Przedstawione Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne wpływa w sposób bezpośredni na rozstrzygnięcie wniosku S S o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu z dnia października 2018 r. (rep. nr). Sąd limitowany jest tu bowiem nie tylko krótkim, ustawowym terminem na rozpoznanie rzeczowego wniosku (art. 737 k.p.c.), co także rodzajem posiedzenia, na jakim ma być on rozpoznany (art. 735 § 1 k.p.c.), a przede wszystkim wyżej omówionym wąskim

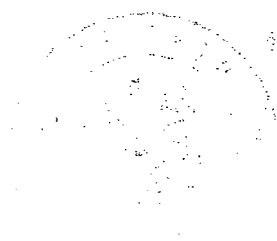
zakresem działań jurysdykcyjnych, które wykluczają zarządzenie skrupulatnych czynności dowodowych o merytorycznym charakterze. Sąd nie może dla przykładu przesłuchać strony, nie może zarządzić sporządzenia wywiadu przez kuratora sądowego i podejmować jakichkolwiek innych czynności w celu weryfikacji istnienia faktycznych podstaw do obciążenia się drugiego rodzica alimentami na dziecko, a w rezultacie Sąd nie może przeciwdziałać próbom fikcyjnego tworzenia tytułu egzekucyjnego.

W ewentualnej formie Sąd stawia pytanie co do zgodności z Konstytucją przepisu art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c., gdyż jego częściowe wyeliminowanie z polskiego porządku prawnego, w celu pozostawienia wyłącznie sądom do postępowania rozpoznawczego w zwykłym trybie procesowym, spraw o alimenty na dziecko między jego rodzicami, pozwoli w sposób rzetelny analizować *in concreto* w każdym ze stanów faktycznych, czy i na ile urzeczywistniają się normatywne podstawy obowiązku alimentacyjnego na dziecko.

Powyższe uzasadnia przedstawienie Trybunałowi pytania prawnego, na podstawie art. 193 Konstytucji RP.

Wobec wystosowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego, Sąd zawiesił postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹⁾ kpc.

Adam Michalak

Przebieganie do oryginału

Przebieganie do oryginału

Przebieganie do oryginału